

VELIKI ŠIBENČANI NASTANILI SE U DJEČJIM KNJIGAMA I BAŠ IM JE DOBRO!

Karmen Krnčević, viša knjižničarka

Antonija Miše, viša knjižničarka

Gradska knjižnica Juraj Šižgorić, Šibenik

kkrncevic@knjiznica-sibenik.hr

amise@knjiznica-sibenik.hr

Sažetak

Gradska knjižnica *Juraj Šižgorić* Šibenik posjeduje bogatu zavičajnu zbirku u kojoj su svoje mjesto našli mnogi veliki i značajni Šibenčani. Neki od njih toliko su poznati da su postali dionici ne samo hrvatske, nego i svjetske baštine. Doprinos očuvanju zavičajnosti daje i sama knjižnica svojom bogatom izdavačkom djelatnošću, u okviru koje su tiskane i slikovnice o Faustu Vrančiću, Jurju Šižgoriću i Jurju Dalmatincu. Te slikovnice na zabavan i pristupačan način približavaju djeci život i djelo velikih Šibenčana, vrlo su popularne i čitane, a ona o Faustu Vrančiću autorice Zdenke Bilušić doživjela je drugo izdanje.

Ključne riječi: Gradska knjižnica *Juraj Šižgorić* Šibenik, izdavačka djelatnost, knjige za djecu, znameniti Šibenčani

1.Uvod

Šibenik je grad iznimne kulturne prošlosti. Mnogi značajni ljudi, građevine, izvanredna okolica s dva nacionalna parka čine Šibenik gradom prepoznatljivoga kulturnog identiteta koji s ponosom prezentira i ističe Zavičajna zbirka Gradske knjižnice *Juraj Šižgorić* Šibenik. Doprinos očuvanju zavičajnosti daje i sama knjižnica svojom bogatom izdavačkom djelatnošću, koju je 1992. potaknuo njezin tadašnji ravnatelj Milivoj Zenić. Knjižnica je u šest nizova (Knjižnica Lastovanja, Knjižnica Baščina, Knjižnica Uštap, Knjižnica Faust, Bibliographia Sibenicensis i Monografije) pokušala obuhvatiti bogatu kulturnu i književnu stvaralačku djelatnost cijelog niza znamenitih ljudi koji su svojim djelima obogatili šibensku baštinu, a također je poticala i suvremeno književno stvaralaštvo. Knjižnica je u suorganizaciji s kulturnim ustanovama u gradu i domovini potaknula i održavanje nekoliko znanstvenih skupova, nakon kojih su zbornici također objavljeni u sklopu njezinog izdavaštva.

U Knjižnici Baščina objavljuju se djela (pretisci, kritička izdanja itd.) pisaca iz starijih razdoblja šibenske kulturne povijesti, u Knjižnici Faust objavljuju se stručna i znanstvena djela o šibenskoj kulturnoj baštini, a u Knjižnici Uštap djela mladih šibenskih pjesnika koji su rano preminuli.

Knjižnica Monografije, premda sadržajem nevelika, dala je značajne monografije. Neke od njih (*Šibenska katedrala* Radovana Ivančevića, tiskana i na njemačkom i na engleskom jeziku, i *Boje zavičaja* Joška Belamarića, tiskana i na engleskom jeziku) odavno su rasprodane.

2. Knjižnica Lastovanja

U Knjižnici Lastovanja objavljuju se književna ostvarenja suvremenih pisaca.

Važan su segment izdavaštva knjige za djecu. Grad Šibenik iznjedrio je mnoge vrsne književnike, od koji su se neki bavili i dječjom književnošću. Vesna Parun, rođena u Zlarinu, hrvatska pjesnikinja, jedna od najistaknutijih ličnosti hrvatske poezije i književnosti za djecu u drugoj polovini 20. stoljeća, objavila je u nakladi knjižnice zbirku poezije *Kukljo, Mukljo, Tanana i Glog*³¹. Veliki prijatelj knjižnice bio je Mladen Bjažić, rodom sa Zlarina, hrvatski pjesnik, književnik, novinar, dugogodišnji urednik dječjih programa Radija i Televizije Zagreb, zaslužnik hrvatskog stripa, njegovatelj čakavskog narječja sa Zlarina čija je književna djelatnost bila namijenjena uglavnom djeci. Knjižnica mu je objavila nekoliko knjiga, od kojih su dvije za djecu: *Sedamnaest malih i jedna velika priča*³² i *Četvorka*³³. Šibenskom pjesniku Dinku Škevinu, čiji su mnogi stihovi uglazbljeni, knjižnica je objavila zbirku pjesama za djecu *Nemoj reći neću*³⁴.

Mnogi poznati književnici, iako nisu Šibenčani, vezani su uz Šibenik svojim sudjelovanjem na Međunarodnom dječjem festivalu. Knjižnica je u svoje izdavaštvo uvrstila djela nekih, počevši od Jakše Fiamenga, poznatog hrvatskog pjesnika, akademika, dobitnika mnogih državnih priznanja za književnost (*Morsko i druga mora*³⁵, *Kad sam bio odraslić*³⁶), Enesa Kiševića, hrvatskog književnika i dramskog umjetnika podrijetlom iz Bosne i Hercegovine (*Djeca su druga polovica duge*³⁷), Tita Bilopavlovića, cijenjenog hrvatskog književnika (*Dvorska luda i ostala rodbina*³⁸), Daniela Načinovića, dobitnika više književnih nagrada, među kojima je i *Ivana Brlić Mažuranić* za dječju književnost (*Belarmin, nebeski jahač: pjesmice i bajke odavde do Amerike*³⁹).

31 Parun, Vesna. *Kukljo, Mukljo, Tanana i Glog*. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 1997.

32 Bjažić, Mladen. *Sedamnaest malih i jedna velika priča*. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2009.

33 Bjažić, Mladen. *Četvorka : pjesme za djecu i ostale*. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2010.

34 Škevin, Dinko. *Nemoj reći neću*. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2004.

35 Fiamengo, Jakša. *Morsko i druga mora*. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ : Šibensko kazalište, 1998.

36 Fiamengo, Jakša. *Kad sam bio odraslić*. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2007.

37 Kišević, Enes. *Djeca su druga polovica duge*. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ : Šibensko kazalište, 1999.

38 Bilopavlović, Tito. *Dvorska luda i ostala rodbina*. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2000.

39 Načinović, Daniel. *Belarmin, nebeski jahač : pjesmice i bajke odavde do Amerike*. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ : Šibensko kazalište, 2001.

U novije vrijeme Gradska knjižnica objavila je dvije pjesničke zbirke za djecu Šibenčanina Aljoše Vukovića, dobitnika nagrade *Ovca u kutiji* za najbolju hrvatsku slikovnicu, *Gorostasni malčić*⁴⁰ te *I vama i nama zavrzlama*⁴¹.

3. Slikovnice o velikim i zaslužnim Šibenčanima

Među knjigama za djecu posebno mjesto zauzimaju one koje govore o velikim i zaslužnim Šibenčanima, dionicima ne samo nacionalne, nego čak i svjetske baštine. Riječ je o poznatim Šibenčanima: Faustu Vrančiću, Jurju Dalmatincu i Jurju Šižgoriću. Njihov život opisan je u slikovnicama na zanimljiv i bajkovit način kako bi ih se približilo djeci.

Faust Vrančić (Šibenik, 1. siječnja 1551. – Mleci, 20. siječnja 1617.) bio je hrvatski polihistor, jezikoslovac, izumitelj, diplomat, inženjer, svećenik i biskup. Jedan je od najznačajnijih Hrvata svih vremena. Autorica slikovnice o njemu je Šibenčanka Zdenka Bilušić, slikarica, spisateljica i ilustratorica knjiga za djecu te voditeljica Centra za vizualnu kulturu Gradske knjižnice, a naslovila ju je *Faust, homo volans*⁴². Knjižnica je tiskala slikovnicu u nakladi od 1000 primjeraka. U nekoliko su godina što rasprodane, što podijeljene, i nestalo ih je! Drugo izdanje izišlo je 2015. u nakladi od 300 primjeraka.

Potka za tajnovitost i bajkovitost u ovoj knjizi je Faustova želja za letenjem, koja ga prati još od malih nogu, dok je bio znatiželjan, razigran i maštovit dječak. Toliko je bio time zaokupljen da je čak sanjao da leti, a bila mu je zanimljiva priča o Dedalu i Ikaru koju mu je ispričao otac. Faustovo odrastanje i turbulentan životni put Bilušić je opisala vrlo sažeto i zgodno, kao kolo sreće kojem se hrabro prepustio da ga uputi kuda treba. Mnogi od gradova u kojima je boravio bili su mu inspiracija za neki od tehničkih izuma (u Rimu je tražio način kako bi obuzdao rijeku Tiber, u Veneciji pronalazi rješenje za zdence sa živom slatkom vodom, u Beču predlaže gradnju posebnih mostova za austrijske tokove koji se zimi smrzavaju, a u proljeće nabujaju). Faust stalno razmišlja o nacrtima za različite naprave i onda jednu noć opet sanja kako leti. To ga potakne da napravi padobran i... bajka ne bi bila bajka bez sretnog završetka – uspije poletjeti! Tako je Faust stekao naziv Homo volans.

Zdenka Bilušić izradila je papirnatu likove letećeg Fausta Vrančića, koje je izvukla iz svoje slikovnice i podarila im novi, trodimenzionalni život. Tako je nastala izložba s dvadeset i jednim papirnatim padobrancem. Inspiraciju za materijal autorica je pronašla kad je u knjižnici bio otpis starih knjiga. Izložba je, uz predstavljanje slikovnice, prvi put prezentirana na frankfurtskom Sajmu knjiga 2013. godine.

*Priča o dva Jurja*⁴³ Zdenke Bilušić objavljena je u Knjižnici Lastovanja u

40 Vuković, Aljoša. *Gorostasni malčić*. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2012.

41 Vuković, Aljoša. *I vama i nama zavrzlama*. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2013.

42 Bilušić, Zdenka. *Faust, homo volans*. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2008.

43 Bilušić, Zdenka. *Priča o dva Jurja*. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2012.

nakladi od 500 primjeraka. Autorica isprepleće priču o dvojici Jurja značajnih za Šibenik: Juraj Dalmatinac graditelj je znamenite šibenske katedrale; Juraj Šižgorić središnja je ličnost šibenskoga humanističkoga kruga i jedna od najznačajnijih ličnosti kulturnog života hrvatskog naroda u 15. stoljeću. Pisac je znamenitih djela *Elegiarum et carminum libri tres (Knjiga elegija i pjesama)*, najstarije hrvatske pjesničke inkunabule, njegova jedinog za života tiskanog djela (Venecija, 1477). Najpoznatija je elegija *De Sibenicensis agri vastatione (Elegija o pustošenju Šibenskog polja)*, tada suvremena elegija protuturske tematike. Zemljopisno-povijesna rasprava u prozi *De situ Illyriae et civitate Sibenici (O smještaju Ilirije i grada Šibenika)* sastoji se od 17 poglavlja i domoljubne je tematike.

Slike koje prate sadržaj ove slikovnice vesele su, što također potiče bolju prijemчивost kod djece. Kako svaka bajka mora imati prizvuk tajnovitosti, tako i ova počinje tajnovitim gradom Šibenikom, koji je pozornica za priču. Bilušić je sretno uklopila dob jednog od dvojice Jurja radi lakšeg poimanja dječjeg svijeta. Jedan Juraj (Juraj Šižgorić) dijete je u vrijeme kad Juraj Dalmatinac dolazi u Šibenik radi gradnje katedrale. Majstor Juraj sa svojom se obitelji doselio u ulicu u kojoj je tada živio trogodišnji dječak Juraj Šižgorić. Majstor Juraj imao je troje djece s kojom se naš Juraj Šižgorić igrao. I eto zgodne poveznice! Još kao dječak, mali Juraj rado je boravio u društvu velikog Jurja i promatrao ga kako kleše, brusi i gladi kamen. Sljedeća je poveznica u životima dvojice Jurja kad se mlađi Juraj nakon završenog školovanja iz Padove vratio u Šibenik, prihvatio crkvenu službu i zareadio se. Pomagao je biskupu (svome stricu) koji je putovao na sve strane tražeći novac za gradnju katedrale. Kroz prijateljevanje dvojice Jurja Bilušić prikazuje i nepovoljne prilike u gradu koji su napali Turci. Pjesnika don Jurja vijest o bratovoj smrti zatekla je upravo u domu njegova prijatelja Jurja Dalmatinca. Nakon turske opasnosti, nad grad se nadvila nova nesreća – kuga. Majstor Juraj žalio se svojem mladom prijatelju na nedostatak klesara, pa su njih dvojica obilazila gradove i otoke tražeći radnike.

Prijateljstvo s don Jurjem ovjekovječit će majstor Juraj smještanjem njegove glave na vijenac glava katedrale, među kojima je i glava majstora Jurja. Kako sve bajke završavaju onim „i živjeli su sretno do kraja života“, tako i ova priča završava prikazom prekrasne šibenske katedrale koja je nastavila svoj život i nakon smrti dvojice Jurja, i živi još i danas na slavu i ponos svoga Šibenika.

Šižgorićev opus obuhvaća i danas izgubljeno djelo *Dicteria Illyrica (Ilirske poslovice)*, prijevode hrvatskih poslovice koje je priredio zajedno sa šibenskim plemićem Jakovom Naplavićem. Da bi ukazala na to izgubljeno djelo, Gradska knjižnica potaknula je skupljanje poslovice među šibenskom djecom, koje se odvija jednom godišnje. Tada se proglašavaju najbolje poslovice, a djeca budu nagrađena za svoj rad.

Slikovnicu *Faust Vrančić* Marijane Borić⁴⁴ šibenska je knjižnica izdala u nakladi od 1000 primjeraka. Knjigu je prekrasno ilustrirala Dijana Kočica. Divno je pripovjedačko

44

Borić, Marijana; Kočica, Dijana. *Faust Vrančić. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2015.*

umijeće kojim Marijana Borić tka priču o Faustu Vrančiću. Koristi se objavljenom literaturom, ali je znalački pretače u razumljiv jezik pristupačan mladima. Omotanu u formu priče za djecu, približava nam život velikog Vrančića prikazujući ga kao dječaka od osam godina, stvara lik s kojim se možemo poistovjetiti, postaje nam blizak. Zanimljivi opisi, prikaz prekrasne prirode, plastičan opis likova, malog Fausta i strica Antuna, unose živost i pridonose boljem doživljaju knjige. Spretno razvijajući priču, Marijana Borić ukazuje na vrline mladog Fausta: znatiželjan, marljiv, sklon učenju. Iz knjige doznajemo da je Antun Vrančić uložio mnogo truda u Faustov odgoj, u mnogim razgovorima usađivao mu je moralne vrijednosti, a nadasve svijest da vodi računa o svojim korijenima i zavičaju. Današnja mladost može se identificirati s Faustom i po njegovu sviranju lutnje. Tu je vještinu njegov ujak podržavao, ali ga je i upozoravao da ga sviranje ne bi posve obuzelo i odvratilo ga od drugih važnijih nauka. Doznajemo i da je nakon završetka studija Faust nekoliko godina putovao Europom, što je iskoristio za upoznavanje učenih ljudi i usavršavanje svoga znanja. Divio se velebnim građevinama koje su podizane uz pomoć naprava. Velika svestranost i znanje omogućili su mu napredovanje: postao je tajnik cara i kralja Rudolfa II., pa se s obitelji preselio u Prag. Nakon ženine smrt Faust napušta Prag i nalazi mir u duhovnom životu. U Veneciji tiska *Rječnik pet najuglednijih europskih jezika* (1595.). U Rimu se upoznao s crtežima Leonarda da Vinci. Obogaćen različitim znanjima, objavio je djelo *Novi strojevi*, jedan od najistaknutijih priručnika iz područja tehnike na početku 17. stoljeća. Dakle, knjiga nam daje uvid u potpun životopis Fausta Vrančića, život koji je bio itekako uzbudljiv i plodonosan, a koji nam je Marijana Borić uspjela potpuno predočiti služeći se razumljivim jezikom, dostupnim i mladima.

Veliko je umijeće na jednostavan način prikazati život velikih ljudi. Bajkovitost u koju je omotan život Fausta Vrančića čini nam ga zanimljivim, pristupačnim. Doživljavamo ga kao nekog *celebrityja* s čijim se životom poistovjećujemo i on postaje dobar uzor djeci i mladima da se voljom i upornošću može mnogo postići. Faust nas uči da cijenimo svoj jezik i shvatimo koliko je važan, da volimo svoju domovinu i svoj grad.

Djela o Faustu prilagođena djeci i mladima naći će se i u Virtualnome muzeju Fausta Vrančića šibenske Gradske knjižnice, jednakoopravno s „ozbiljnom literaturom“. Na taj način muzej prestaje biti ozbiljno mjesto namijenjeno odraslima, te privlači i mlade, a posebno je čaroban dodatak *Faust kao inspiracija*, gdje su izložena djela nastala u radionici Centra za vizualnu umjetnost Gradske knjižnice *Juraj Šižgorić* Šibenik, kao i padobrancu Zdenke Bilušić.

Literatura

- Bilopavlović, Tito. Dvorska luda i ostala rodbina. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2000.
- Bilušić, Zdenka. Faust, homo volans. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2008.
- Bilušić, Zdenka. Priča o dva Jurja. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2012.
- Bjažić, Mladen. Četvorka : pjesme za djecu i ostale. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2010.
- Bjažić, Mladen. Sedamnaest malih i jedna velika priča. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2009.
- Borić, Marijana; Kočica, Dijana. Faust Vrančić. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2015.
- Fiamengo, Jakša. Kad sam bio odraslić. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2007.
- Fiamengo, Jakša. Morsko i druga mora. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ : Šibensko kazalište, 1998.
- Kišević, Enes. Djeca su druga polovica duge. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ : Šibensko kazalište, 1999.
- Načinović, Daniel. Belarmin, nebeski jahač : pjesmice i bajke odavde do Amerike. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ : Šibensko kazalište, 2001.
- Parun, Vesna. Kukljo, Mukljo, Tanana i Glog. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 1997.
- Škevin, Dinko. Nemoj reći neću. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2004.
- Vuković, Aljoša. Gorostasni malčić. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2012.
- Vuković, Aljoša. I vama i nama zavrzlama. Šibenik : Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2013.

Karmen Krnčević zaposlena je u Gradskoj knjižnici Juraj Šižgorić Šibenik od 1987. godine. Od tada pa do 2004. godine obavljala je poslove diplomiranog knjižničara na Znanstvenom odjelu. Nakon toga radi na poslovima katalogizacije i klasifikacije. Kao zaposlenica Znanstvenog odjela, sudjelovala je zajedno s ostalim kolegama u osnivanju Zavičajne zbirke. Zajedno s kolegicom Antonijom Miše bila je inicijatorica osnivanja Zbirke zvučnih knjiga. Zalažu se za digitalizaciju građe iz Zavičajne zbirke i zbirke Rara, o čemu su izlagale na stručnim skupovima. Sudjelovala je kao izlagačica i na posterskim izlaganjima na nekoliko stručnih skupova u zemlji. Neki od radova s tih izlaganja objavljeni su u domaćoj stručnoj literaturi.

Antonija Miše zaposlena je u Gradskoj knjižnici Juraj Šižgorić Šibenik od 2000. godine. Obavlja poslove diplomiranog knjižničara na Audiovizualnom odjelu. Osim tih poslova, zadužena je i za nabavu časopisa i neknjižne građe. S kolegicom Karmen Krnčević jedna je od inicijatorica osnivanja Zbirke zvučnih knjiga. Zalažu se za digitalizaciju građe iz Zavičajne zbirke i zbirke Rara, o čemu su izlagale na stručnim skupovima. S kolegicom Karmen sudjelovala je kao izlagačica i na posterskim izlaganjima na nekoliko stručnih skupova u zemlji. Neki od radova s tih izlaganja objavljeni su u domaćoj stručnoj literaturi.